

SCHIEDAM

1e Keurboek (1464-1550)

origineel verdwenen. In een oude index staat nog:

fol. 11 van kaetsen ende van coeten

(Dr. K. Heeringe, Rechtsbronnen van de Stad Schiedam)

fol. 48 van caetsen ende taerlinck spel

Item soe en moet nyemant kaetsen upte steede huys
upten boeten van een pont ende sentencie van schepenen
enz. enz.

Gem. Archief Schiedam, Inv. Nr. 315 A en B

Ordonnantie van ca 1550

Die Aerden Lange Vest

vrijheid voor de 'cloters' om te spelen zonder te worden
tegegehouden 'van der molen totter brugge toe'

(Heeringa, blz. 336)

Ordonnantie van 18 Mey 1578

niet te kaatsen op zondag bij het stadhuis of op straat
doch dit te doen buiten de stad op de vest en dan nog niet
tijdens de morgen- of middagpreek.

(Heeringa, blz. 148)

Schiedam

3e Keurboek

fol 14

van Kaetzen,colven,balslaen,schijeten met de cloot

Mijn Heeren de Schoudt,Burgemeesters,Schepenen en Raedt der stede van Schiedam,aanmerkende de onregeltheden ende schaeden soo in glasbreeckingen als andertsints door caetsen,colven,balslaen ende schyeten van de cloot often werpen met steenen ende gelijcken onregeltheden dagelijcxs soe upt kerckhoff omtrent de kercke,stedehuys,upte marcte ende langes de straaten ende bij ofte voor de huysen alhyer soe bij jongens kinderen als volwassen persoonen gepleeght daer uyt oeck bij wijlen behalve de scaeden gevecht ofte andere quaet spruytende ofte veroorsaectt werdt Soe ist dat mijne heeren van de gerechte enen yghelijck wye hij sij out ofte jonck,groot ende cleyn nyemant vuytgesondert verbieden opt kerckhoff ofte omtrent de kercke deser stede,opte marckt,omtrent stede huys opte straeten ofte omtrent de huysen ende 't getimmerte deser stede als oick mede aen de doelpoort ende aen de veste omtrent den doelen mitsgaders nyemants lijnbaenen te caetsen,de cloot te werpen ofte schyeten,den ball te slaen ofte te colven ofte gelijcke speelen te speelen ofte malcander met steenen te werpen upto verbeurte van telcken reyse te verbueren een 's heeren pont bij elcke persoon dye sulcxs yet gedaen ofte bedreven heeft van den officier off daervoor arbitralijck aen lijff gestraft te worden.Ende darenboven te beteren de schade ofte interessen die ter oersaeck van dye goederen sijn. Ende yndyn yetmant feytelijcke resistentie daer op bekeurt sijnde dede daer van noch arbitralijck gestraft te worden tot correctie van schepenen.

Gecondicht den 24 December 1581 mitter stedehuys clocke tot presentie van de bailluw

wederomme gepubliceert op 24 Februari 1605
wederomme gepubliceert op 15 December 1609
wederomme gepubliceert op 21 Aprill 1611

Gemeente Archief Schiedam
Inv.Nr.317

SCHIEDAM

4e Keurboek

28 Januari 1634

fol.191 Verbot op 't pleyn bijde doele te colven

Mijne Heeren, Schout, Burgemeesteren ende Schepenen voornoemt, verbieden ende interdiceren mede eenen ygelijcken 't sij jonck ofte out, schutter, burger ofte vremdeling ende wie hij oeck sij, hem te begeven upt pleijn vanden doele alwaer de plantagie heeft gestaen ende met een heck aftgestaan is, alsmede aldaer over te climmen omme te colven, ofte jet anders te doen, op pene van 30 stuijvers telcken te verbeuren ten behouue vanden doele. Ende sullen de ouders voorde kinderen moeten jnnestaen, ende voorsz boeten betalen, ofte andersints daer vooren paratelijcken geexecuteert werden.

Aldus gepubliceert als vooren

Gemeente Archief Schiedam
Inv.Nr.318

SCHIEDAM

5e Keurboek

fol.28 vso

15 November 1649

Mijne Heeren, Schout, Burgemeesteren ende Schepenen deser stede, bemerckende dat d'jongens, knegts ende jonge kinderen meermalig door het spelen ende werpen mit cooten, colven ende balslaen omtrent het Stadthuija, de kerck ende op de Vischmarckt hier ter stede groote schade aende selve sijn doende met het schyeten ende breecken vande glasen, de basoenen daer in staende, het Schalie ofte Leydack ende anders, alsmede dat daer door verschijdene ongelucken, ongemacken ende quetsingen comen te ontstaen, sulcx noch onlangs is gebleecken, ende willende daerynne soo veel mogelijk is voorsien hebben gekeurt en geordonnert, keuren ende ordonneren bij desen dat van nu voortaan geen jongens, knegts ende jonge kinderen van wat qualijtj desselve sijen, en sullen vermogen bij om aen ofte omtrent het Stadthuijs, de kerck ende op de Vischmarckt te spelen, smacken ofte werpen met coten, ondert spel vandien te verkeren mitsgaders te colven ende balslaen op pene van te verbeuren twee guldens, telcken weijle, soo wanneer desselve bevonden sullen worden contrarie deser gedaen te hebben, t'apliceeren de helft voor den officier ender d'anderhelft desselfs dienaers die bij desen specialijck werden gelasticht daer op nader regart te nemen ende yemand bevindende desen strijdich, daer over te mogen bekeuren, ende yemand weygerich ofte naelaticch bleve de voorsz boete te voldoen sal gebracht ende geleyt werden 24 uyren aenden anderen te water en broot Aldus gearresteert bij Schout Burgemeesteren Schepenen omnes demptid: Oosterbaan burgemeester, Scharp ende Bleijswijck schepenen op den 15. Novembris Anno 1649 ende gepubliceert vanden raedhuijse ten overstaan van den heer officier ten selven daghe

Gemeente Archief Schiedam
Inv.Nr.319

SCHIEDAM

5e Keurboek

fol.120

28 December 1665

Alsoo dagelijcx veele ende meenigvuldige clachte voorcomen over het balslaen van de jonghens soo op de Marckt als op andere 's heeren straten mitsgaders in den doele, invoege dat daer door de goede ingesetenen alhier groote overlast ende schade comen te lijden, alsmede de voorsz doele door met het inslaen van de glaesen, slick ende vuylnis met hare kolven tegens de huijsen te smijten, de persoons die 's heeren straten sijn gebruyckende in haer aengesichten, tegen haar lijff ende beenen worden aengeslagen, daer door de geschape staet grote swarigheid ende ongemack daer uyt te sullen ontstaen, soo ist dat mijn heeren de Schout Burgemeesteren ende Schepenen der stede Schiedam willende daer jnne voorsien bij desen wil arresteren ende scherpelijck verbieden alle ende eene ygelijcken soo jongs als out sich niet te verworderen op de marckt ofte andere 's herene straten ende inden doele binnen dese voorsz stede Schiedam te kolven ofte balslaen ofte boete van dertig stuijvers, ende sullen de ouders voor haere kinderen moeten instaan ofte responderen tot welcke bekeuring worden gelast de dienaers van justitie deser stede de welcke oock hiertoe werden geautoriseert omme den hoet schootkleed ofte yets anders aff te nemen ende hetselvige niet minder te redimeren als met de voorsz boete van dertich stuijvers welcke boeten sullen werden beheert de eene helft voor den heer officier deser stede en d'andere helft voor den aenbrenger. Aldus gearresteerd bij de heere Jonas Jonasz Bailliu ende schout, Nicolaes Vermeulen en Josua Hodenpijl Burgemeesteren mits alle de schepenen op de 28. December Anno 1665 ende gepubliceerd den 29. daeraen (volgende)

Gemeente Archief Schiedam
Inv.Nr.319

daerenbuijten, ende van een hondert ijsers, tsij van buijten ofte van binnen deser stede gemaickt, een halve stuver, tsij oft alhier ter wage comt ofte nijet.

XXIV. DIE SCUTTINGEN.

In Zelle.

Bij deser ordinancie will men verhuiren die scuttinge an die oostzijde ¹⁾ van der haven, tselve dat der stede toebehoirt, 2 jair lang durende. Ende diegene, die se huyrt, die sal se soe redelijcken bevissen, datter nyement gene scade ~~ni~~ en lijde. Ende dese huijr sal ingaen tot Onser Vrouwen dage te Lichtmis naistcomende. Ende die se huijrt, sal geven den gerechte van elcke jair 1 menglen rijnswijns, den cle(r)ck 1 pint ende den bode van elcke jair $\frac{1}{2}$ pint, ende guede zekerhede te doen etc.

XXV. DIE AERDEN LANGE VEST.

Item in deser manieren wil men verhuijren die aerde veste van der Noortmolen totter Stenen Hoel toe, mit dat Groen Weechgen, 2 jair lang aneen.

1. Des sal diegene, die se huyrt, wijden tsinen scoensten.
2. Item alle ongeringede varcken, dairop comende, mach die huijrman scutten voir eijgen; ende geringede varcken ende ander beeste, tstic voir 2 sc.; uutgenomen scape, die sel hi scutten (t)stick voir 4 d.
3. Item wairt, dat die huijrman dat liet ende versumede, soe mach die rechter dat doen of doen doen, ende dair en sel hi geen nutscip of hebben.
4. Item soe mogen onse poirters dairop bleijcken, onverseijt van ijement. Des soe mogen en sullen die cloters hair genoecht hebben van cloten, sonder ijements wederseggen, van der molen totter brugge toe.
5. Item soe sel die huijrman dese veste beheijnnen op beijden eijnden, of die scuttingen en sel van geenre wairden wesen. Des sel die huijrman geven den gerechte 2 stoop rinswijns als van elck jair 1 stoop, den clerck 1 stoop, die bode 1 menglen, ende guede zekerhede te doen etc.

1) Boven dit woord staat: „westzijde”.

Herringa
Ordonaatie ca 1550

SCHIEDAM

5e Keurboek

fol.167 vso

24 November 1680

De Heeren Schout Burgemeesteren ende Schepenen der Stadt Schiedam willende remedieren ende voorsien de dagelijkse groote moetwille ende onordentelijckheit dewelcke wordende gepleegt door de jonckheyt comende op de marct soo met het kooten als het schieten met de cloot ende balslaen mitsgaders het werpen van steenen tegens het stadthuys ende de deure vanden streckende alle het selve tot groote schade ende cleijn achting van de Regeeringe soo ist dat mijne heeren voornoemt bij forme van ampliatio van voorgaende bevelen bij dese wel expresselijck ende scherpelijck soo jonck als out sich niet te vervorderen op de Marckt tegen het stadthuys, deure ofte vensters vanden ofte andere 's heren straeten te kooten, de kloot te schieten of te kolven ofte balslaen op de boete van 30 stuivers, ende sullen de ouders voor haere kinderen moeten jnstaen ofte responderen, tot welcke bekeuringe worden gelast de dienaars vande justitie deser stede dewelcke oock hiertoe worden geautoriseert omme den hout, schortekleet off yets anders aff te nemen ende het selve niet minder te redimeren als met de voorsz boete van 30 stuivers welcke boeten sullen worden beheert de eene helft/ den heer officier ende de andere helft voor den aenbrenger

7- voor

Aldus gearresteert bij de heeren van de Weth op de 24. November 1680 en gepubliceerd den 26. daer aan volgende ten overstaan van de heer en meester Ab. van Weest Bailliu ende Schout

Gemeente Archief Schiedam
Inv.Nr.319

midts het pruijsteer drie hooch te stouwen, het rijsteer vier hooch ende binnen uutte Schie achterinne te dragen ende te stouwen als vooren, vant last 2 st.

Sullen oock alle draegers aen eenich werck, hoet sy, vallende, gehouden zijn tselve werck terstont aen ende aff te wercken, sonder daeruut te moegen scheijden, ofte om eenich ander werck moegen werpen, veel min daeraen wercken, nochte en zal oock nijemant een ander in zijn plaetse moegen stellen ofte voor hem moegen laeten wercken.

Ende zoe wie van de voorscreven dregers eenige der voorscreven articulen ende pointen overtreft ofte te buten gaet in eeniger manieren, zall verbeuren drie sheeren ponden, ende sall daerenboven in ses weeken geen werck vant voorscreven gilde moegen doen.

Desse ordonnantie ghepubliceert van den stede-huysse naer voorgaende clockgeslach opten 23^{en} July 1577.

Dese ordonnantie van de draeghers ende haire loon is vernieuwt, ende sinte Anthonis gilde voor de tyt te niete gedaen ende haere bos boven ghebrocht, opten 17^{en} July anno 1581 ende nieuwe publicatie ghedaen, daervan d'intitulatie hyernaec twee bladen gestelt is ¹⁾.

XXVII.

Ordonnantie opt teeren van slegewandt ²⁾ ende het caetsen ³⁾, anno 78:

1. Alsoe tot kennisse van ons, baillu, burghemeesters ende die van den gerechte gecoemen es, dat eenige hem vervorderen tarre te sieden ende heur slegewandt daermede te terren in eenige haringplaetsen ende elders, daert nijet en behoort, all contrarie zeeckere oude keure deeser stede, waerdeur geschaepen waer brandt ende groot ongevall over de stede te moegen coemen, omme waerinne te versien, soe ist, dat wy, baillu, burgermeesters ende regierders deeser stede, met advys van die van den gerechte, by deesen eenen ijegelicken wel scharpelick verbieden van nu voortaan eenige terre meer te sien ofte oock eenich slegewandt te tarren in eenige haringplaetsen ofte op eenige straten ofte cayen van de stede, maer willen, ordonneren ende gebieden, dat hetselve bij allen ende eenen ijegelicken voortaan gedaen sall worden aen de veste, tusschen Willem Ariënsz.

1) Zie blz. 150, XXXI.

2) Vgl. XXX, 1, 2.

3) Vgl. XXXII.

Heeringa

Ordonnantie
van 18 mey 1578

Scheepmaecker ende tstede nieuwe huijs aen de keeten, daer men tselve van ouden tyden gewoon es geweest te doen, op de verbeurte telcken male van ses sheeren ponden, all volgende de voorscreven oude keure.

2. Ende op dattetselve aldaer te bequaemer zoude moegen gedaen worden, soe wert belast dengeenen, die aldaer eenige casten hebben leggen, dat zy deselve terstont naer de publicatie van deessen sullen wechhaelen ende vandaer doen; ende oock mede, die eenige schepen, tzij getarret ofte ongetarret, daer by de vest hebben leggen, dat sy mede deselve sullen schicken vandaer op een andere plaetse te verleggen ende brengen, ten eynde alle periculen ende inconvenienten geschouwt moegen worden.

3. Caetsen Sondaechs. Voort alsoe mede hem eenige vervorderen dagelycx, ende bysonder des Sonnendaechs, te leggen caetsen omme het stede huijs ende op der straten, behinderende genoechsaem tgebruijck der straten, behalven dat mettetselve caetsen de luden glaessen dickwils gebroocken ende uutgesmeten worden, sonder dattetzelfve noch gelaten wort gedurende de predicatie des goddelicken woorts, omme waerinne te versien, soe ist, dat wij, burghermeesters ende regierders voornoemt, by deessen eenen ijegelicken wel scharpelick verbieden, dat hem niemant voortaan meer begeve tot eenich caetsen omme het stede huijs noch op eenige sheeren straet binnen deesser stede, tzij off het Sondach ofte weecdach zij, maer die het caetsen willen plegen, moegen hetzelve duen (?) aen de veste ende bueten der stede.

4. Behoudelick dat nijemant mede aldaer, als voorscreven, caetsen zall moegen gedurende eenige predicatie des goddelicken woerts, tsij voor- ofte naemiddach, op pene mede van telcken reysse te verbeuren een pondt ende sententie van schepenen, als ijemant onder de predicatie daerop bevonden zall mogen worden.

Aldus gepubliceert van den stede huijsse ter presentie van den, baille Melchior Willemsz. Welhoeck, den 18^{en} Meij 1500 acht ende tseventich.

Item hijernaes is eenen ijegelicken verbooden ende geinterdicteert eenige paerden opt kerckhoff te weyden, op pene ende boete van 6 st. over elck paert, ende arbitrale correctie.

XXVIII.

Ordonnantie van de vier ordinaris nachtwaeckers, op nieuws gemaect ende hemluyden daerop beëdicht den 9^{en} Juny 78.

Ghecondicht den 17^{en} July anno 1581, presentibus den bailliu, Adriaen Duijst van Santen, burghemeester, Aernt Danckertsz., Mees Gerritsz., Cornelis Jacobsz. Fabri, Cornelis Thonisz., Cornelis Alewynsz. ende Maerten Thijelmansz. de Coninck, schepenen.

Hyerby te voughen: Ordonnantie van de draeghers ende tsalarijs van alrehande wercken: Eerstelycke etc. ende int eynde: Ende soe wij van de voorscreven draeghers, hebbende aenghe-noemen eenige goeden op te wercken, op ofte aff te draeghen, eenighen der voorscreven ~~articulen~~ articulen ende poincten overtreet ende te buyten ghaet, in eenigher manieren, sal verbeuren drie sheeren ponden ende daerenboven staen tot correctie van den gherechte ¹⁾.

*Verboet van niet te caetsen colven ende schyeten
XXXII ²⁾.
ontrent de kercke stede huys ofte straeten*

Opten 24^{en} Decembris anno 1500 een ende tachtentich binnen Schydam mitten stede huysclocke ghecondicht.

Myn heeren de schout, burghemeesteren, schepenen ende regierders deser stede, aenmerckende dongheregeltheijden ende schaeden, soe in glaesbreeckinghen als verstoernissen van de menschen, by de steghen ende straeten binnen deser stede gaende ofte hanterende, deurt caetsen, colffven, balslaen ende schyeten van de cloot ofte worpen mit steenen ende ghelycke ongeregeltheyden ofte ontstuerichheyden, daegelycx, zoe opt kerckhoff ontrent de kercke, tstedehuys opte marct, ende langhes de straeten, ende bij ofte voor de huysen binnen deser stede, soe by jonghens, kinderen als volwassen personen hyer ter stede gepleecht, daeruuyt oeck by wylen behalven de voorscreven schaeden, ghevecht ofte andere quaet spruytende es ofte veroersaect wordt, soe ist, dat myn voornoemde heeren de gherechte eenen ijeghelycken, wijze hy zij, oudt ofte jonck, groot ende cleijn, niemant uuytghesondert, verbieden opt kerckhoff ofte ontrent de kercke deser stede, opte marct ontrent tstedehuys, opte straeten ofte ontrent de huysen ende ghetimmerde deser stede eenichsinds te caetsen, de cloot te werpen ofte schijeten, den ball te slaen ofte te colven ofte ghelycke speelen te spelen, ofte malcanderen mit steenen te werpen, opte verbeurte van telcken reijse bij elcke persoon, die bevonden sall worden sulcx

1) Zie boven: XXVI, blz. 145—149.

2) Deze en de volgende ordonnantie zijn opgeteekend in het Tweede Keurboek. Vgl. voor deze ordonnantie XXVII, 3.

ijet ghedaen ofte bedreven te hebben, te verbueren eene carolus gulden ten behouve van den officier, ofte daervooren arbitraelycke aen zyn lijff ghestraft te worden, ende daerenboven noch te beteren alle de schaeden ofte interesten, ter oersaecke van de contraventije van desen eenichsints gheleden. Ende indien yemant feytelycke resistentie, daer op bekeurt zynde, soude doen, daervan noch arbitraelycke ghestraft te worden tot correctie van schepenen.

XXIII.

Gepubliceert van den stadthuyse metten clockslach naer costuyme den 26^{en} Octobris 1587.

Alzo myn heeren de schout, burghemeesteren, scepenen ende raden deser stede bemercken, dat de ongoddelicke afgoderie van tooverie of dyergelycke duyvelrye op een nieuw binnen de voirnoemde stede beghint te ontsticken, ende dat myn voirnoemde heeren, alle goede debvoiren gedaen hebbende om hun tinformereren, by wyen de schult zoude mogen wesen, tot noch toe nyet en hebben connen vernemen, ende daerentuschen verstaen, dat by vele van der gemeente deser stede de schult eenige persoonen gegeven wort, die men int sekere nyet en can vernemen daertoe schult te hebben, maer schynt, dat sulcx uuytgestroyt wort by haet ende nijt ende by achterclap op eenige ydel presumptiën, nyet gevesticht op eenige waerschynelicke bewysredenen; dat oyck Neeltgen Andries, de huysvrouw ¹⁾ van Marten Pauwels Houtcooper, over de haven deser stede, aen myn voirnoemde heeren claechelick vertoocht heeft, dat zy, zo langes de straten als op schuyten ende wagens, in de mont van de gemeente loopt, nyet min oft meer oft zy schult hadde totte voirnoemde tooverye, dwelck zy seyde te strecken tot nadeele van hare eere ende verlies van hare neeringe, hebbende haer daeromme aen myn voirnoemde heeren gepresenteert te stellen ter purge voor eenen yegelicken, versouckende oyck, dat mijn voirnoemde heeren believen zoude eenige van de voornemelixste persoonen te ontbieden in camere, die zy seyde haer meest op de mare ende in de mont van de gemeente gestelt te hebben; ende dat het nu zo zy, dat myn voirnoemde heeren tharen versoucke diversche persoonen ontboden hebbende in hare presentie, ende daerbuyten nyemand haer en wilt belasten noch en weten

1) Hs. huysing?